

Heerlen Pionier in Stadmaken

Heerlen heeft de afgelopen jaren op ongekende wijze gebouwd aan haar stadscentrum. We investeerden, legden de lat hoog, inspireerden en vertelden nieuwe verhalen. Zo maakten we samen met partners als de provincie, IBA, het Rijk, Stadsregio Parkstad Limburg, woningcorporaties en private investeerders een half miljard aan investeringen los. Maar we staan op een kruispunt van wegen. Zijn we tevreden? Of ligt onze lat hoger?

Heerlen

Nu is het moment voor die cruciale keuze. Willen we blijven pionieren, onmogelijk gewaande dingen voor elkaar boksen, doorstoten en de stad van de 21^e eeuw vormgeven? Graag neem ik jullie mee in waarom ik geloof dat we dat laatste niet alleen moeten doen, maar dat we in het belang van onze inwoners, ondernemers en bezoekers niet anders kunnen. Waarom Heerlen-Centrum niet alleen de huiskamer maar ook de etalage, keuken en werkplaats van onze regio is. En deel ik een kleine blik op die stad van de toekomst, een stad die wij zomaar samen zouden kunnen bouwen.

Liefdesbrief aan de stad

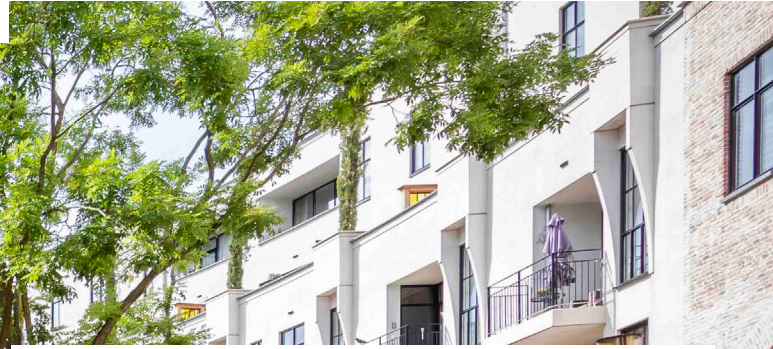

Van boomtown...

Heerlen kent een zwart verleden. Steenkool-zwart. Miljoenen tonnen van het Zwarte Goud werden er in de Oostelijke Mijnstreek uit de grond gehaald om naoorlogs Nederland van energie te voorzien. Het maakte Heerlen een heuse boomtown. De stad die rond 1900 nog geen 5000 inwoners telde, groeide in enkele decennia uit tot één van de rijkste steden van het land. Als je de enorme impact van de mijnen op alle elementen van de samenleving kent begrijp je ook waarom de mijnsluitingen niet alleen 75000 mensen werkloos maakten maar de stad van haar economische kracht maar ook van haar trots en zelfbewustzijn beroofden.

...naar stad in transitie

Diezelfde stad is in 2024 allesbehalve vrij van problemen maar doet dingen die velen in Nederland versteld doen staan. Heerlen staat inmiddels breed bekend als bakermat van kunst en cultuur: alleen Amsterdam en Rotterdam investeren per inwoner meer in cultuur dan Heerlen. De Culturele Lente van enkele jaren geleden mag inmiddels een volwaardige zomer heten nu mensen uit de hele stad het grootste theater van Nederland bezoeken en dagelijks kinderen uit de hele stad onze musea en podia leren kennen.

Ook Heerlen: de stad die de afgelopen jaren de regie over haar centrum terugnam en daarmee meer dan een half miljard aan investeringen losmaakte. De gemeente ging voorop door de lat hoog te leggen en zelf de openbare ruimte en belangrijke voorzieningen naar een nieuw niveau te tillen. Provincie, IBA, het rijk en talloze private investeerders sloten aan en investeerden mee.

Dat ging allesbehalve vanzelf. Nadat we in Operatie Hartslag de acute onveiligheid in onze binnenstad hadden overwonnen wachtte een nieuwe uitdaging. De afgelopen halve eeuw was namelijk ook op andere manieren zwaar geweest voor Heerlen. Een gebrek aan bezieling, gevoel voor schoonheid en creativiteit maakte dat ons centrum een weinig aantrekkelijke plek was om te wonen, ondernemen of recreëren. Laat staan er je studententijd te willen doorbrengen of er naartoe te willen verhuizen voor die mooie baan. Door op onorthodoxe wijze aan die stad te gaan bouwen kwam er nieuw optimisme en de wil tot experimenteren los. Heerlen werd een pionier in stadmaken.

Operatie Hartslag

Heerlen stond eind jaren negentig symbool voor criminaliteit, overlast en menselijk leed. Het straatbeeld werd bepaald door heroïneverslaafde junks en even verslaafde vrouwen die al dan niet gedwongen zichzelf prostitueerden in de straten. Dealers en pooiers bleven vaak onbestraft en Heerlen gleed met de dag verder af. Kinderen kregen dagelijks de bizarre waarschuwing geen spuiten op te rapen.

Keerpunt in deze trieste geschiedenis werd Operatie Hartslag. Veroorzakers en profiteurs van de Heerlense ellende werden genadeloos en met alle mogelijke middelen aangepakt waardoor de overlast eindelijk afnam. Maar Hartslag was pas echt een succes omdat deze harde kant onlosmakelijke verbonden was met opvang en zorg voor de slachtoffers van de drugsepidemie. Dappere bestuurders zorgden dat er opvanglocaties kwamen en zorg werd uitgebreid.

Hartslag verschaftte daarmee de lucht die Heerlen nodig had om zichzelf opnieuw te kunnen uitvinden en werd een voorbeeld van hoe overlast en criminaliteit duurzaam konden worden bestreden.

Die opgave is geen gemakkelijke. Veel Heerlenaren hebben het moeilijk, vaak vanwege sociaaleconomische omstandigheden die al generaties lang bestaan in alle buurten van onze stad. Als we willen dat iedereen mee kan doen betekent dat wel dat we er alles aan moeten doen om iedere Heerlenaar zoveel mogelijk zelfredzaam te laten zijn. Daarom voert onze stad een stevig armoedebestrijdingsbeleid, investeren we volop in onderwijs en staat goede zorg op de eerste plek. Ook investeren we fors in veilige en goed onderhouden buurten.

Maar naast het zijn van een sociale stad willen we nadrukkelijk ook bouwen aan toekomstperspectief. Dat perspectief begint met een stad waar Heerlenaren zich prettig voelen, kunnen genieten van wat die stad te bieden heeft en ten volste hun talenten kunnen ontplooien. Wie trots is op zijn stad en gelooft dat hij of zij daar succes, geluk en liefde kan vinden is meer betrokken bij die stad en succesvoller in het najaigen van eigen doelen.

Dat samenspel van mensen helpen zelfredzaam te zijn en de stad maken tot een plek waar je met trots woont, werkt en je vrije tijd spendeert is de manier waarop we werken aan de toekomst van onze stad. Naast inwoners en instellingen spelen daarin grote en kleine werkgevers een cruciale rol.

Veranderen als kernkwaliteit

Heerlens verhaal maakt dat de stad een aantal unieke kwaliteiten heeft. Kwaliteiten die maken dat we de grote uitdagingen als geen ander aankunnen. Of het nou gaat over de snelle groei of de snelle neergang die we hier beleefden, over het verlies van identiteit en kwaliteit door de zucht naar vernieuwing en het uitwissen van het verleden, of over hoe we alle zeilen moesten bijzetten om een dieptepunt van onveiligheid en sociale ellende te overwinnen. Heerlen bleek de vastberadenheid, kracht en creativiteit te hebben die daarvoor nodig waren. Het maakte dat onze stad veranderen en aanpassen tot kernkwaliteit maakte. Het maakte dat onze grijze muren canvassen werden en de bodem waarop we staan ruwe grond waarop experiment, vernieuwing en een hedendaagse pioniersgeest tot bloei kunnen komen.

Stad van en voor iedereen

De stad waar wij doorheen lopen, die we voelen en waar we aan werken wordt een betere stad als ze van ons allemaal kan zijn. Daarom nodigen we kinderen uit de hele stad uit bij onze podia, maken we onze stad voor iedereen toegankelijk en willen we aan iedereen laten zien wat Heerlen te bieden heeft.

De schouders eronder

Als ons centrum de plek is waar Heerlen krachtiger en trotser wordt vraagt dat de komende jaren veel van ons. Het betekent consistentie in de grote lijnen die we hebben ingezet. Het betekent dat we met 'gewoon goed' geen genoegen nemen maar voor de hoogste kwaliteit blijven gaan. Het betekent dat dat we ons altijd moeten afvragen of iets 'Heerlens' genoeg is en onze identiteit kan versterken. En het betekent dat we nooit bang moeten zijn om te pionieren, uit te proberen en schuring op te zoeken.

Dat we in Heerlen weten hoe we op die schaal de schouders eronder moeten zetten, hebben we eerder bewezen. Toen onze stad ontstond op een kruispunt van Romeinse wegen zorgden nieuwe ontmoetingen voor frisse ideeën die ons in staat stelden op nieuwe manieren aan stad en samenleving te bouwen. Dat was niet anders toen de mijnbouw en bijbehorende enorme veranderingen in ruimte,

bovengemiddeld actieve medewerkers naar onze binnenstad. Dat vergroot bovendien exponentieel de waarde en impact van alle andere investeringen die we in onze stad hebben gedaan en gaan doen.

bevolkingssamenstelling en cultuur onze stad veranderden. En het is vandaag de dag niet anders, nu we in partnerschap met een stevig netwerk van onderwijs- en kennispartners, opnieuw denken over en bouwen aan de toekomst van de stad. Niet voor niets is Heerlen thuisstad van de universiteit van werkend Nederland, de OU. En niet voor niets heeft Heerlen het rijkste onderwijsaanbod van alle Limburgse steden, van geweldig vakonderwijs tot volop keuze in het voortgezet onderwijs en van uitdagend hoger onderwijs tot een basisschool op loopafstand voor ieder kind.

Maar het betekent ook dat we moeten kiezen. We kunnen immers nooit alles tegelijkertijd doen en zullen ons voortdurend moeten afvragen hoe we van de grootst mogelijke betekenis kunnen zijn voor onze inwoners. Met andere woorden: hoe we onze stad nog meer een plek maken waar Heerlenaren graag verblijven, wonen en ondernemen. Daarvoor onderscheiden we drie categorieën ingrepen, die alle drie nodig zijn maar niet van even grote betekenis zijn. Die indeling kan ons daarmee helpen schaarse tijd, kracht en middelen in te zetten aan de hand van onze kernwaarden kwaliteit, identiteit en experiment.

1. Gamechangers

Sommige ingrepen hebben de kracht om de toekomst van onze stad op ingrijpende en onomkeerbare wijze te veranderen. Ze zijn de dragers van de nieuwe toekomst van Heerlen. De grootste en belangrijkste is de komst van onderwijs naar het centrum. Immers, niets doet een stad goed als jonge mensen die haar straten, pleinen, horeca, winkels en bedrijven bevolken. Bovendien brengt het onderwijs duizenden hoogopgeleide en veelal

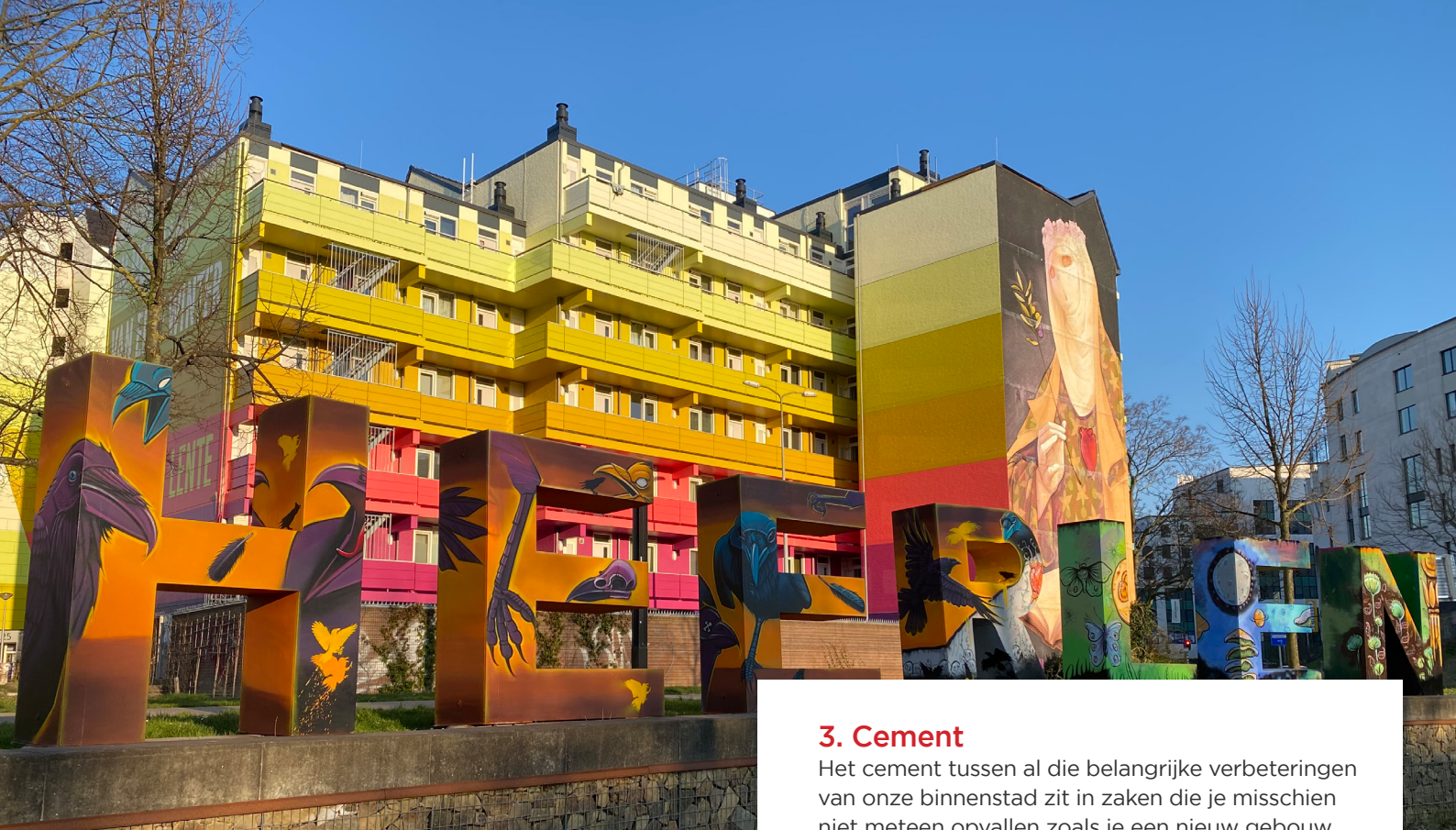
Zo'n stad vraagt al op korte termijn om een openbare ruimte van hoge kwaliteit. De allereerste prioriteit daarin hebben de rigoureuze vergroening van de gehele binnenstad en het verfraaien van de vele beeldbepalende maar vaak helaas lelijke gevels. Voor bezoekers en bewoners van ons centrum kunnen we daarmee al op korte termijn het gevoel van een kwaliteitsslag bieden. Denk aan de vele blij reacties op de nieuwe uitstraling van Kakau of de Tostibar en de ronduit euforische blijdschap toen we samen met bakker Voncken een monumentaal ogende oude gevel herstelden in de Saroleastraat. Kwaliteit en gevoel toevoegen aan ons centrum levert direct zelfvertrouwen en trots op.

Heerlen Hiphophoofdstad

Juist dankzij haar roerige verleden bleek Heerlen vruchtbare grond voor de ontwikkeling van hiphopcultuur. De ruwe grond waaraan de Heerlense Culturele Lente ontsprong bleek een perfecte match met streetart, breakdance en hiphopmuziek.

De stad kreeg kleur op de wangen door haar grauwe gevels te transformeren naar kleurrijke canvassen, vormde het decor voor één van de eerste hiphopgezelschappen van Nederland en is al jarenlang de thuishaven van IBE – het grootste breaking-event ter wereld. Dit alles maakt het een natuurlijke stap om een grotere ambitie uit te spreken: Heerlen wordt hiphophoofdstad van de brede Euregio!

2. Ankers

Terwijl we hard werken aan het onomkeerbaar mooier, leuker en betekenisvoller maken van onze stad is het ook van belang dat we hier en nu laten zien wat we kunnen. Enerzijds omdat we daarmee bewijzen dat we onze beloftes waarmaken en omdat we zo het geloof in ons perspectief aanwakkeren. En bovenal omdat we daarmee Heerlen hier en nu beter maken voor wie er woont, werkt of verblijft. De grote kansen in de afgelopen jaren waren bijvoorbeeld het Mijnmuseum, de Nieuwe Nor en het Maankwartier. Het is nu tijd dat het nieuwe Centrumbad, Het Romeins Museum en de Royal net zo'n glansrol gaan spelen. Daarmee gaan we sport & bewegen, onze regionale identiteit en ons culturele klimaat een forse impuls geven. Bovendien bewaren en eren we hiermee belangrijke plekken van herinnering bij het verhaal van onze stad.

Identiteit en kwaliteit

De oudste stad van Nederland kent een rijke historie. Helaas is daar op straat niet veel van te zien omdat veel erfgoed in de tweede helft van de twintigste eeuw verdween. Vaak moesten prachtige monumentale panden plaatsmaken voor goedkope, functionalistische bouw met weinig kwaliteit. Schoonheid leek te vaak überhaupt geen criterium.

Het Heerlen van nu snakt naar de kwaliteit die de stad ooit had. Daarom kiezen we vandaag voor de hoogst mogelijke kwaliteit, onder andere door ons stadskantoor door één van de beste architecten ter wereld te laten ontwerpen. Maar we willen ons bij nieuwbouw of renovatie ook laten inspireren door ons rijke verleden.

Dat betekent dat we daar waar het kan historische gevels herstellen, nieuwe ontwerpen een ode kunnen brengen aan wat ooit was en we als de kans zich voordoet ook een aantal verdwenen parels terug gaan brengen.

3. Cement

Het cement tussen al die belangrijke verbeteringen van onze binnenstad zit in zaken die je misschien niet meteen opvallen zoals je een nieuw gebouw zou zien, maar die cruciaal zijn voor het gevoel van kwaliteit in de stad. Daarom werken we parallel aan de eerdergenoemde ingrepen ook aan een aantal andere zaken. Deze zijn nadrukkelijk niet leidend maar volgen de gamechangers en ankers en zijn faciliterend daaraan. Voorbeelden van dit cement zijn besluiten die we kunnen nemen over veiligheid, energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, openbaar vervoer, educatie en burgerbetrokkenheid.

Maar ook de manier waarop we onze stad stukje bij beetje verfraaien draagt hieraan bij. Niet voor niets veranderden we onze saaie, kale gevels in canvassen voor streetart van wereldklasse en helpt kunst in het opvrolijken van talloze plekken in onze stad. Het toevoegen van meer passende woningen is een belangrijke ontwikkeling waarin we als gemeente een faciliterende rol moeten spelen. Samen zorgen deze ingrepen ervoor dat Heerlen-centrum de plek in onze regio is waar je kan en wil wonen, ondernemen en je (creatieve) talent waar kunt maken.

Cement gaat echter ook over verbinding tussen mensen. Die verbinding voelen we in de stad als we met z'n tienduizenden de opening van Cultura Nova vieren. We voelen 'm als we trots zien hoe tijdens IBE jongeren uit de hele wereld naar Heerlen afreizen en we ervaren 'm als we tijdens Corio Tropical of de Jaarmarkt met honderdduizend mensen in de stad zijn. Maar het hoeft niet altijd groots en meeslepend: wanneer mensen in de straten verblijven om elkaar te ontmoeten, kinderen op onze pleinen en in de parken spelen of mensen samen buiten sporten geven we op nieuwe manieren ziel aan onze stad.

Dat mag weerspiegeld worden in de keuzes die we maken en hoe we dat met elkaar doen. Het Heerlen van 2024 kijkt om zich heen en zegt: als het voor anderen te gek is, is het net wat voor ons!

En tot slot **experiment**. Omdat we geloven dat dingen uitproberen, innoveren en af en toe fouten maken leidt tot het best mogelijke eindresultaat. Omdat we geloven dat schuring tot glans leidt. En bovenal omdat we genieten van creativiteit en weten wat het ons kan brengen. Hier hebben we geen last van remmende voorsprong. Wij komen vanuit een versnellende achterstand.

Kwaliteit, identiteit, experiment

Bovenstaande zegt iets over het wat en het waarom van de verbetering van Heerlen-centrum als hart van stad en de hele regio. Tegelijkertijd begrijpt iedereen dat je niet iedere dag ons verhaal van begin tot eind kunt doorleven. Daarom benoemen we drie leidende begrippen die ons in ons dagelijkse werk kunnen helpen deze ambitie waar te maken: kwaliteit, identiteit en experiment. Deze begrippen kunnen ons helpen te beoordelen of initiatieven passen bij de manier waarop we willen bouwen aan de toekomst van Heerlen. In onze eigen initiatieven zorgen we dat alle drie voortdurend aan bod komen.

Kwaliteit omdat onze stad het allerbeste verdient. Geen middelmatigheid maar de beste mensen, materialen en ideeën. Het mag niet alleen mooi, het moet adembenemend. We kiezen niet voor (financiële) winst maar voor waarde voor onze inwoners. Als we het doen, dan doen we het goed en betekenisvol.

Identiteit omdat Heerlen een eigen karakter heeft, door haar geschiedenis maar ook door de manier waarop de stad zichzelf momenteel opnieuw uitvindt, als pionier in stadsontwikkeling in de 21^e eeuw.

Groeien: naar 100.000

Heerlen krimpt niet meer! Sterker nog: onze stad spreekt krimp af de ambitie uit te willen groeien naar 100.000 inwoners. Dat betekent dat we de komende decennia flink aan de bak moeten, niet alleen in het toevoegen van kwalitatief goede woningen maar ook in het bouwen aan een aantrekkelijke stad zodat mensen hier willen wonen.

Bovendien deelt de provincie Limburg de ambitie om rondom de openbaar-voervoersknooppunten duizenden woningen te willen toevoegen. Heerlen ziet een enorme kans door de as die het Maankwartier en treinstation verbindt met het groene Heuvelland aan te wijzen als de plek waar grote aantallen woningen kunnen worden toegevoegd. Bovendien zorgen de komst van het Oranje Nassapark, de nieuwe Royal-Rivoli en het zwembad in de Franciscus van Assisikerkerk dat deze as ook qua voorzieningen naar een hoger niveau zal worden getild.

Pioniers

In Heerlen doen we de dingen anders. Niet alleen omdat de opgave hier enorm is en onze inwoners terecht veel van ons verwachten, maar ook omdat we hebben geleerd dat het voor ons werkt. Wij zijn pioniers geworden in de manier waarop we aanpakken: onorthodox en tegen de stroom in. Bij tegenslag rechten we de rug, stropen we de mouwen op en zetten de schouders eronder.

Het mooiste van alles is: we hebben het allemaal al eens meegemaakt. Niets kwam ons hier ooit aanwaaien. Hier weten we wat het is om te veranderen, ons aan te passen aan nieuwe tijden en tegen de stroom in te knokken voor wat van waarde is. Dat is het karakter van pioniersstad Heerlen. En steeds meer mensen vinden Heerlen juist daarom boeiend. Stad waar kan wat nergens anders kan en waar we wat anderen tē gek vinden, net iets voor ons vinden. Kortom: een stad waar je wilt zijn, een stad waaraan je wilt werken en een stad om van te houden.

Struinen door de toekomst

Soms zijn steden overzichtelijk. Je weet meteen waar je aan toe bent. Wat ze mooi maakt of lelijk, en waar ze 'van zijn'. Heerlen is niet zo'n stad. Wij zijn een stad waarbij je moeite moet doen om haar te leren kennen. Maar wie die moeite neemt zal beloond worden. Wie Heerlen echt leert kennen, met al haar openheid, vastberadenheid, verborgen schoonheid en rauwe randjes zal geboeid raken en vindt een liefde voor het leven.

Voor zo'n stad is het de moeite waard stil te staan bij haar toekomst. Hoe groen zal ze straks zijn? Hoe zou het zijn om door haar straten en over haar pleinen te struinen? En wat als we definitief gaan voor groei en onze stad straks het thuis is van 100.000 Heerlenaren?

Stel je voor: we lopen door die stad...

Wie zich dan nog het Heerlen van vroeger herinnert verbaast zich: het Maankwartier symboliseerde ooit de start van het nieuwe Heerlen. Het nieuwe Wilhelminaplein als gezellig tweede horecaplein en het stadse Grotiuscollege maken andere delen van de binnenstad nog gezelliger. Onderwijs en onderzoek zijn alom aanwezig in de stad. Overal verrijzen woningen. Niet alleen voor Heerlenaren die hier opgroeiden en hun eigen toekomst in Heerlen zien, maar ook mensen van buiten de stad weten Heerlen als woonstad steeds vaker te vinden. Nieuwe doelgroepen voor ons centrum zijn jonge creatievelingen, studenten, jonge gezinnen en mensen die in de brede Euregio werken en ervoor kiezen hier te wonen. Dit alles vraagt van ons dat we voor al die doelgroepen passende woningen realiseren en ook zorgen voor een passende maatschappelijke, culturele en ruimtelijke infrastructuur. Dit is hoe nieuw optimisme eruitziet en voelt.

Je voelt onmiskenbaar hoe gezegend de stad is met haar locatie. Hier, in het hart van Europa, is de centrumstad van Parkstad aangesloten op alle grote vervoersknooppunten, liggen Brussel, Aken, Keulen, Luik, de Ardennen en de Eiffel allemaal binnen handbereik. Die internationale verbindingen raken in Heerlen-centrum de wegen en spoorwegen die alle buurten van Parkstad met elkaar en met dat centrum verbinden.

En wie in de stad is voelt haar geroemde ligging. Door natuur en water de stad in te brengen voelen de groene beekdalen van de Caumer- en Geleenbeek helemaal niet meer zo ver. Het Heuvelland kun je bijna ruiken en door de goede fietsverbindingen ben je er bovendien zo. Tegelijkertijd liggen in Heerlen alle voorzieningen, van zwembad tot theater en van poppodium tot afwisselend winkel- en horecahart aan je voeten.

De sfeer in de stad is jong en dynamisch, door haar studenten en voortdurend vernieuwende ondernemerschap. Maar het unieke en oude verhaal van Heerlen is altijd voelbaar. Wie wil kan in Het Romeins Museum of het Mijnmuseum diep in die verhalen duiken, maar ook wie gewoon door de stad loopt voelt het karakter dat haar verleden deze stad heeft opgeleverd. Het Maankwartier, de Royal, de vele streetart, de gerestaureerde monumenten en het ooit gesloopte maar met respect teruggebouwde oude arbeidsbureau maken dat de geschiedenis hier nooit ver weg is. Bovendien heeft investeren in een bruisende binnenstad ervoor gezorgd dat de stad een rijk en afwisselend winkelhart kent.

Al die verhalen vertellen we steeds vaker en beter aan iedereen die het horen wil. Zo maken we niet alleen onze eigen inwoners nog trotser maar vergroten we ook het aantal bezoekers aan onze stad. Toeristen, winkelend publiek, studenten, scholieren

en medewerkers van bedrijven en instellingen zullen onze stad veel vaker bezoeken.

Wat we in 2024 al van die stad wisten is dat je haar moet leren kennen om van haar te houden. Maar doordat we dat verhaal op talloze manieren zijn blijven vertellen, weet inmiddels iedereen in Nederland en de brede Euregio óók dat als je moeite doet, Heerlen je daarvoor ruimschoots belooft met al haar verrassende schoonheid, avontuur en potentie. Heerlen is die stad waarvan je je op een dag realiseert dat je verliefd op haar bent geworden en je niet meer anders wil.

Stel je voor dat Heerlen in 2040 die stad zou zijn. Klinkt ver weg? Valt reuze mee. Want ieder beetje dat we vandaag aan Heerlen verbeteren is een stapje in de richting van die stad waar we samen van dromen en elke dag met elkaar aan werken. ♥

Gemeente Heerlen